

VALITUS OECD:N TOIMINTAOHJEIDEN NOUDATTAMISTA KOSKEVASSA ASIASSA

ALUSTAVA ARVIOINTI

Osapuolet

Valittaja

Haidir Hussien

Valituksen kohteena oleva yritys

Kone Oyj, Kone Middle East

Valituksen pääasiallinen sisältö

Vaatimukset

Valittajan vaatimuksena selvittää tilanne, joka johti valittajan uran tuhoutumiseen ja työttömyyteen. Valittaja vaati taloudellisia hyvityksiä vahingoista.

Valituksessa vedotut OECD:n toimintaohjeiden kohdat

Valituksen mukaan Kone Oyj, jäljempänä *Kone*, on rikkonut OECD:n toimintaohjeita monikansallisille yrityksille, jäljempänä *OECD:n toimintaohjeet* tai *toimintaohjeet*¹.

Rikkomukset kohdistuvat seuraaviin OECD:n toimintaohjeiden kohtiin:

- Luku II Yleiset periaatteet kohdat A 2 ja A 7
- Luku V Työ ja työelämän suhteet kohdat 1 (e), 4 (a), 4 (c), ja 6 sekä
- Luku VII.

Perustelut

Valittajan mukaan hän oli työskennellyt Koneella vuodesta 2005. Vuonna 2009 hän alkoi työskennellä Koneen jakelijalle Irakissa, mutta suhde jakelijaan päätettiin myöhemmin.

---

¹ OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille (2011), <https://bit.ly/2ToA9RY>.

Koneen Middle East -yksikkö pyysi valittajaa jatkamaan Irakissa ja tekemään sopimuksen Koneen Jordanian jakelijan kanssa. Valittaja oli kuitenkin jo perustanut oman yrityksen Irakiin ja rekrytoinut siihen työntekijöitä. Koneen Jordanian jakelija otti suuren provision valittajan palkkioista. Valittaja otti yhteyden Koneen Middle East -yksikköön, jonka jälkeen Koneen Jordanian jakelija ei enää tehnyt tarjouksia valittajalle. Valittaja on ollut yhteydessä Koneen Suomen pääkonttoriin asiasta.

Vuonna 2014 Kone perusti uuden jakelijan Pohjois-Irakiin eikä tarjonnut edustusta valittajalle siitä huolimatta, että todellisuudessa he hoitavat asennukset ja tavarantoimitukset Irakissa.

Valittaja on sairastunut Koneelle työskentelynsä aikana vakavasti muun muassa stressin johdosta.

Valituksen liitteenä on esitetty todisteluna muun muassa sähköpostikirjeenvaihtoa valittajan ja Koneen eri yksiköiden välillä.

OECD:n toimintaohjeiden rikkomista koskevien valitusten käsittelystä

OECD:n toimintaohjeet sisältävät valtioiden hyväksymiä suosituksia monikansallisille yrityksille. Suositukset koostuvat vastuullisuuden periaatteista ja normeista sekä lainsäädännön soveltamisesta kansainvälisessä liiketoiminnassa. Suomi on sitoutunut edistämään OECD:n toimintaohjeiden noudattamista. Toimintaohjeiden tukena toimivat OECD:n jäsenmaiden hallitusten perustamat kansalliset yhteyselimet. Nämä kansalliset yhteyselimet (National Contact Points) tekevät toimintaohjeita tunnetuksi ja soveltavat niitä. Kansalliset yhteyselimet toimivat myös välittäjä ja sovitteluforumina toimintaohjeiden soveltamisessa.

OECD:n toimintaohjeita koskevalla valituksella (toimintaohjeissa "yksittäistapaus") jokin taho haluaa selvittää, onko monikansallinen yritys toiminut toimintaohjeiden mukaisesti. Tällaisen valituksen käsittelee Suomessa kansallisena yhteyselimenä työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunnan kanssa (valtioneuvoston asetus 591/2008). Neuvottelukunta lausuu ministeriön pyynnöstä näkemyksensä siitä, onko yritys toiminut toimintaohjeiden mukaisesti.

Valituksen saavuttua työ- ja elinkeinoministeriöön, kansallinen yhteyselimi arvioi aluksi, otetaanko valitus tarkempaan käsittelyyn tekemällä asiasta alustavan arvioinnin (ns. "initial assessment").

Alustavaa arviointia koskeva ratkaisu

Selvitettävät kysymykset

OECD:n toimintaohjeiden menettelytapaohjeiden selitysosana s. 60 ja kansallisen OECD:n toimintaohjeita koskevien valitusten menettelytapakuvausten mukaan alustavassa arvioinnissa selvitetään

- onko Suomen kansallinen yhteyselimi asianmukainen taho tutkimaan valituksen;
- kuka on osapuolena ja mitkä ovat sen edut kyseisessä asiassa;
- onko asia todellinen ja perusteltu;
- näyttääkö yrityksen toiminnan ja esiin nostetun asian välillä olevan yhteyttä;

- liittyvätkö sovellettava lainsäädäntö ja menettelytavat, mukaan lukien oikeuden päätökset, asiaan;
- miten vastaavia kysymyksiä on käsitelty tai käsitellään muissa kotimaisissa tai kansainvälisissä elimissä; ja
- palvelisiko yksittäistapauksen käsittely OECD:n toimintaohjeiden tarkoitusta ja tehokasta soveltamista.

Kysymysten arviointi

Onko Suomen kansallinen yhteyselin asianmukainen taho tutkimaan valituksen

OECD:n toimintaohjeissa ei määritellä tarkasti, miten kansallisten yhteyselinten toimivalta kussakin tapauksessa määräytyy. OECD:n toimintaohjeiden s. 60 mukaan yleensä asiat käsittelee sen maan kansallinen yhteyselin, missä ne tulevat esille. Valituksessa kuvatut tapahtumat sijoittuvat Lähi-Itään, erityisesti Irakiin, mutta valituksen kohteena olevan yrityksen pääkonttori sijaitsee Suomessa. OECD:n toimintaohjeiden mukaan tällaisissa tilanteissa kansalliset yhteyselimet voivat tehdä yhteistyötä asian selvittämisessä.

Kansallinen yhteyselin katsoo, että asia voidaan käsitellä Suomen kansallisessa yhteyselimessä, sillä valituksen kohteena on suomalainen yritys.

Kuka on osapuolena ja mitkä ovat sen edut kyseisessä asiassa

Valituksen vastapuoleksi on nimetty Kone Oyj ja sen tytäryhtiö Kone Middle East.

Valituksen mukaan valittaja on toiminut omistajana ja johtajana yrityksessä, joka on tuottanut palveluita alihankintayrityksenä Koneelle Irakissa. Koneen Middle East - yksikkö on tehnyt sopimusjärjestelyjä, jossa valittajan yritys on ainakin jossain tilanteissa kärsinyt vahinkoa siitä, että sopimuksia on tarjottu myös muille alihankkijoille.

Valittajan vaatimuksena on taloudelliset hyvitykset ja valituksella pyritään selvittämään tilanne, joka on johtanut valittajan uran tuhoutumiseen ja työttömyyteen.

Onko asia todellinen ja perusteltu

Kansallinen yhteyselin pitää uskottava, että valittajan yritys on toiminut Koneen alihankkijana Irakissa ja edelleen, että valittaja yhtiöineen on ollut kiinnostunut toimittamaan Koneelle enemmän palveluita kuin mihin sille on tarjottu mahdollisuutta.

Kansallinen yhteyselin toteaa, että valituksen mukaan asiassa vaikuttaa olevan kysymys valittajan ja Koneen välistä liiketoimintaa koskevista erimielisyyksistä. Myös valittajan valituksen liitteenä esittämä sähköpostikirjeenvaihto tukee tätä käsitystä.

Näyttääkö yrityksen toiminnan ja esiin nostetun asian välillä olevan yhteyttä

Kansallinen yhteyselin katsoo, että sinänsä valituksessa vedotut seikat kohdistuvat Koneen ja sen Lähi-Idän tytäryhtiön toimintaan.

Liittyvätkö sovellettava lainsäädäntö ja menettelytavat, mukaan lukien oikeuden päätökset, asiaan

Sovellettavat OECD:n toimintaohjeiden kohdat

Valittaja on yksilöinyt seuraavat OECD:n toimintaohjeiden kohdat, joita valituksen kohteena oleva yritys on valittajan mukaan rikkonut:

- Luku II Yleiset periaatteet kohdat A 2 ja A 7

Yritysten tulisi ottaa toiminnassaan täysin huomioon toimintamaissa noudatettava politiikka sekä huomioida muiden sidosryhmien näkemykset. Tässä yhteydessä yritysten tulisi:

A 2. kunnioittaa toimintansa vaikutuspiirissä olevien ihmisten kansainvälisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia.

A 7. kehittää ja soveltaa tehokkaita itsesääntelykäytäntöjä ja johtamisjärjestelmiä, jotka synnyttävät molemminpuolista luottamusta yritysten ja ympäröivän yhteiskunnan välillä.

- Luku V Työ ja työelämän suhteet kohdat 1 (e), 4 (a), 4 (c), ja 6

Yritysten tulisi, sovellettavien lakien, asetusten ja vallitsevien työmarkkinasuhteiden ja työsuhderyhtymien sekä sovellettavien kansainvälisten työnormien puitteissa:

1 (e) pitää toimintaansa ohjaavana periaatteena yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja kohtelua työsuhteessa, eikä syrjiä työntekijöitään työssä tai ammatinharjoittamisen yhteydessä rodun, ihonvärin, sukupuolen, uskonnon, poliittisten mielipiteiden, syntyperän tai sosiaalisten lähtökohtien tai muun aseman perusteella, ellei työntekijöiden ominaisuuksien valikointi edistä hallituksen vakiintunutta politiikkaa, jolla erityisesti tähdätään työllistymismahdollisuuksien tasa-arvoisuuden lisäämiseen, tai liity työtehtävään olennaisesti kuuluviin vaatimuksiin.

4. (a) noudattaa työssä ja työelämän suhteissa ehtoja, jotka ovat yhtä edulliset kuin muiden vastaavien työnantajien isäntämaassa noudattamat ehdot;

4 (c) ryhtyä tarvittaviin toimiin työterveyden ja -turvallisuuden varmistamiseksi toiminnassaan.

6. ilmoittaa palveluksessaan olevien työntekijöiden edustajille ja tarvittaessa asianomaisille viranomaisille riittävän ajoissa yrityksen toiminnassa suunnitelluista muutoksista, joilla saattaa olla merkittävä vaikutus työllisyyteen erityisesti silloin, kun kyseessä on yksikön toiminnan lopettaminen siihen liittyvine lomautuksineen tai joukkoirtisanomisineen, sekä toimia yhteistyössä työntekijöiden edustajien ja asianomaisten viranomaisten kanssa lievittääkseen näitä kielteisiä vaikutuksia mahdollisimman paljon. Kunkin tapauksen erityispiirteistä riippuen saattaa olla tarkoituksenmukaista antaa ilmoitus jo ennen lopullista päätöksentekoa. Myös muita mielekkäitä yhteistyömalleja voidaan soveltaa päätösten vaikutusten lieventämiseksi.

- VII Lahjonnan, lahjusvaatimusten ja kiristyksen torjunta

Yritysten ei tulisi suoraan tai epäsuorasti tarjota, luvata, antaa tai vaatia lahjuksia tai muita oikeudettomia etuja saadakseen liiketaloudellista tai muuta sopimatonta hyötyä tai säilyttääkseen kyseisen hyödyn. Yritysten

tulisi myös vastustaa lahjusvaatimuksia ja kiristämistä. Erityisesti yritysten tulisi:

1. pitäytyä tarjoamasta, lupaamasta tai antamasta oikeudetonta rahallista tai muuta etua viranomaisille tai liikekumppanien työntekijöille. Yritysten ei tulisi myöskään vaatia, hyväksyä tai ottaa vastaan oikeudettomia rahallisia tai muita etuja viranomaisilta tai liikekumppanien työntekijöiltä. Yritysten ei tulisi käyttää kolmansia osapuolia, kuten asiamiehiä tai muita välikäsiä, konsultteja, edustajia, jakelijoita, yhtymiä, alihankkijoita ja toimittajia tai yhteisyrityskumppaneita kanavoimaan oikeudettomia rahallisia tai muita etuja viranomaisille, liikekumppaneiden työntekijöille ja heidän sukulaisilleen tai liikekumppaneille.

2. kehittää ja ottaa käyttöön riittävä sisäinen valvonta, eettiset ohjeistukset ja vaatimustenmukaisuusohjelmat tai toimenpiteet lahjonnan estämiseksi ja tunnistamiseksi. Näiden kehittämisen tulisi tapahtua riskinarviointin pohjalta, jossa tarkastellaan yrityksen omaa tilannetta, erityisesti yritykseen kohdistuvaa lahjontariskiä (kuten sen maantieteellinen sijainti ja tuotannonala). Edellä mainitun sisäisen valvonnan, eettisen ohjeistuksen ja vaatimustenmukaisuusohjelmien tai toimenpiteiden tulisi sisältää taloushallinto- ja kirjanpito menettelyiden järjestelmä, johon kuuluu sisäisen valvonnan järjestelmä. Nämä järjestelmät tulisi suunnitella kohtuullisesti siten, että niillä varmistetaan riittävien ja oikeiden tilikirjojen, arkistojen ja kirjanpidon ylläpito, jolloin näitä asiakirjoja ei voida käyttää lahjontatarkoituksiin tai lahjonnan salaamiseen. Yrityksen olosuhteita ja lahjontariskejä tulisi valvoa säännöllisesti ja arvioida uudelleen tarpeen mukaan sen varmistamiseksi, että yrityksen sisäinen valvonta, eettinen ohjeistus ja vaatimustenmukaisuusohjelma tai toimenpiteet ovat asianmukaiset ja edelleen tehokkaat. Tällä tavoin voidaan myös lieventää yrityksen riskiä joutua osalliseksi lahjontaan, lahjusten vaatimiseen ja kiristykseen.

3. kieltää tai estää yrityksen sisäisessä valvonnassa, eettisessä ohjeistuksessa ja vaatimustennoudattamisohjelmissa tai toimenpiteissä pienet voitelumaksut, jotka ovat yleisesti laittomia maissa, joissa niitä käytetään. Kun tällaisia maksuja suoritetaan, ne tulisi kirjata asianmukaisesti tilikirjoihin ja kirjanpitoon.

4. varmistaa, että asiamiehien palkkaamisesta on tehty kunnollisesti dokumentoitu selvitys, jossa on otettu huomioon yritystä nimenomaisesti koskevat lahjontariskit. Lisäksi yritysten tulee varmistaa, että asiamiehien valvonta on asianmukaista ja säännöllistä ja asiamiehille maksettavat korvaukset ovat asianmukaisia ja niitä suoritetaan ainoastaan laillisista palveluista. Tarpeen mukaan tulisi pitää luettelo asiamiehistä, jotka on otettu palvelukseen julkisten laitosten ja valtio-omisteisten yritysten kanssa toimimista varten. Luettelon tulisi olla toimivaltaisten viranomaisten saatavilla tietojen julkistamista koskevien sovellettavien vaatimusten mukaisesti.

5. lisätä toimintansa avoimuutta lahjonnan, lahjusten pyytämisen ja kiristuksen torjunnassa. Näihin toimenpiteisiin voivat kuulua julkiset sitoumukset lahjontaa, lahjusten vaatimusta ja kiristystä vastaan. Lisäksi yritys voi tiedottaa johtamisjärjestelmästä, sisäisestä valvonnasta, eettisestä ohjeistuksesta ja vaatimustenmukaisuusohjelmista tai toimenpiteistä, jotka se on ottanut käyttöön noudattaakseen sitoumuksiaan. Yritysten tulisi myös edistää avoimuutta ja vuoropuhelua suuren yleisön kanssa lisätäkseen kansalaisten tietämystä lahjonnan, lahjusten vaatimisen ja kiristuksen torjunnasta ja heidän osallistumisestaan siihen.

6. edistää työntekijöiden tietämystä yrityksen lahjonnan, lahjusvaatimusten ja kiristyksen vastaisista käytännöistä ja sisäisestä valvonnasta, eettisestä ohjeistuksesta ja vaatimustenmukaisuusohjelmista tai toimenpiteistä. Yrityksen tulisi myös edistää näiden käytäntöjen, valvonnan, ohjeistuksen ja ohjelmien noudattamista asiaankuuluvien toimintamenettelyiden, ohjelmien ja toimenpiteiden levittämisellä sekä koulutusohjelmien ja kurinpitotoimien avulla.

7. pidättyä tekemästä laittomia lahjoituksia julkisiin virkoihin hakeville ehdokkaille tai poliittisille puolueille tai muille poliittisille järjestöille. Poliittisten lahjoitusten tulisi noudattaa kaikilta osin tietojen julkistamisen vaatimuksia, ja ne tulisi ilmoittaa yrityksen ylimmälle johdolle.

Arviointia

Valituksen mukaan Kone on käyttänyt valittajaa ja hänen yritystään Abayab com alihankkijana Irakissa. Kansallinen yhteyselin tulkitsee valitusta niin, että väitteet OECD:n toimintaohjeiden yleisiä periaatteita koskevista rikkomuksista perustuisivat siihen, että Kone ei halunnut valittajan yrityksestä virallista jakelijaa Irakiin. Edelleen työelämää koskevat OECD:n toimintaohjeiden rikkomukset perustuisivat valittajan mukaan siihen, että valittajaa on syrjitty, koska Kone on valittajan yrityksen sijaan operoinut asiassa Koneen Jordanian jakelijan kanssa, mistä syystä valittaja on jäänyt vaille töitä. Lisäksi valittaja on viitannut sopimushinnoitteluihin Kone Middle East -yksikön ja sen muiden alihankkijoiden kanssa.

Valituksen perusteella asiassa vaikuttaisi olevan kysymys valittajan ja valituksen kohteena olevan yrityksen välisistä riidoista, jossa valittajalle ei ole tarjottu projekteja kaikissa niissä tilanteissa, joissa hän olisi halunnut.

Kansallinen yhteyselin katsoo, että valituksessa viitatu OECD:n toimintaohjeiden kohdat eivät koske tilanteita, joissa liiketaloudellisiin perustein valitaan sopimuskumppaneita.

Miten vastaavia kysymyksiä on käsitelty tai käsitellään muissa kotimaisissa tai kansainvälisissä elimissä

Asiassa on vedotut seikat liittyvät yritysten välisiin liiketaloudellisiin suhteisiin, joita koskevat riidat käsitellään yleensä tuomioistuimissa tai muissa riitojenratkaisumenettelyissä kuten välimiesmenettelyssä.

Palvelisiko yksittäistapauksen käsittely OECD:n toimintaohjeiden tarkoitusta ja tehokasta soveltamista

Alustavassa arviossa kansallisten yhteyselinten tulee arvioida ovatko tapaukset todellisia ja nostettu vilpittömässä mielessä ja edelleen ovatko ne merkityksellisiä toimintaohjeiden soveltamisen kannalta, toisin sanoen kuuluvatko ne toimintaohjeiden soveltamisalaan.

Kansallisen yhteyselimen toimivaltaan ei kuulu sellaisten asioiden käsittely, jotka eivät koske OECD:n toimintaohjeita. Toimintaohjeet eivät koske esimerkiksi yritysten välisiä kaupallisia riitoja.²

---

² OECD (2019): Guide for National Contacts Points on the Initial Assessment of Specific Instances, <http://mneguide-lines.oecd.org/Guide-for-National-Contact-Points-on-the-Initial-Assessment-of-Specific-Instances.pdf>, s. 11.

Kansallinen yhteyselin katsoo, että valittajien esittämän selvityksen perusteella asiassa on kysymys valittajan yrityksen Abayab com ja Koneen välisiin liikesuhteisiin liittyvästä yksityisoikeudellisesta riidasta. Asiaa ei voida siten käsitellä OECD:n toimintaohjeiden perusteella.

Koska valituksen perusteella asia ei kuulu OECD:n toimintaohjeiden soveltamisalaan, asiassa ei ole pyydetty erillistä selvitystä Koneelta.

Lopputulos

Kansallinen yhteyselin ei ota valitusta tarkemmin tutkittavaksi.

Tuula Haatainen
Työministeri

Sami Teräväinen
Hallitussihteeri